

Manualo vaś aksesime vakeripen

Caritas Shqiptar
Albania

Manualo vaś aksesime vakeripe

Khonzårdo:

Caritas Shqiptar www.caritalbania.org / +355 (0) 68 202 4596
caritalbania@caritalbania.org Adresa: Rr. Don Bosko Nr. 4 Tirana, Albania

Laçhårda:

Joana Luka & Kaljana Elezi & Enkeleida Mataj

Tirana, Januari 2025

ANDER

- 2 ANGLILAV
- 3 VAKERIPE E MANUŠENCAR KAJ SI-LEN BIŠAJNIPEN
- 4 GENERALNO SIKAVNIPEN
- 4 VAKERIPE E MANUŠENCAR KAJ SI-LEN BIŠAJNIPEN ANDO AŠUNIPEN
- 5 VAKERIPE E MANUŠENCAR KAJ SI-LEN BIŠAJNIPEN ANDO DIKHIPEN
- 6 VAKERIPE E MANUŠENCAR KAJ SI-LEN FIZIKO BIŠAJNIPEN
- 6 VAKERIPE E MANUŠENCAR KAJ SI-LEN GODĀKO BIŠAJNIPEN
- 7 KERIPEN E AKSESIME MATERIALENGO
- 7 KERIPEN E LEKHAVDE MATERIALENGO
- 8 E LAFENGO SIKAVIPEN
- 9 SLIKE
- 10 AKSESIME PDF THAJ VAVERA LILA
- 11 AKSESIME SIKAVDE E WEB-ESKE
- 13 AKSESIME ANDE SOCIALNO DRAKHIN
- 15 SIKAVIPEN E AKSESIMORA
- 16 MANUALO VAŠ O KERIPEN E AKSESIME EVENTORA
- 16 FTESA THAJ REGISTRACĀ ANDO EVENTO
- 16 FIZIKO AKSESIME
- 17 BILUPUNZIPEN VAKERIPE
- 18 SARBARRIPEN VAŠ SAVORRENGE

Anglilav

Manualo e temèla e aksesime vakerimasko kerdilo ando quadro e projektosko ACTIVE – Aksesime vakerimasko mamuj savorrinkluzia e bizurale grupengo ando Rătorigutno Ballkani (Accessible Communication Toward Inclusion of Vulnerable and Excluded persons on Western Balkans), sar res ko vazdipe e publikosko godřaripen thaj samacerrdipe kotar e biśajimasko aksesime, ja hem o sikavipe e śaj alosarimengo, maj konkretno e sikavdencar vaś o laĉharipe e aksesimengo.

O projekto ACTIVE si-le sar res o zamavelipe e savorrinkluzia vakerimasko koncepti thaj aksesime ando Rătorigutno Ballkani (Albania, Bosnja thaj Hercegovina, Serbia, Kali Plaing thaj Kosova*). E projektosqe partnerora si kotor e Caritas-ki drakhin thaj sombutisaren ande vaversoj projektora, ulavde molipen thaj khetano misioni. O projekto xambarisavol katar Caritas Austria hem i organizata Renovabis katar i Germania.

Bizurale grupe, sar manuśa kaj si-len biśajnipen, e phure, manuśa kaj si zor te siklŃn, mamujisavon bute sfidencar kana vakerolpe vaś aksesimasqe. Vaś res e but zorencar andi avlun, tiknisavon lenge śajipen kaj te keren sarkondive aktivitetora biumlavde, kaj te inkluzisavon ando dostipen hem te realizisaren piro personalno zuralipe.

Sokavdo ander undřripe trubutne vaś vakeripe e manuśencar kaj si-len biśajipen, sikavipe vaś keripen e aksesime materialengo thaj sikavipen vaś o keripe e internetesqe aksesime riga. Uzal akadalastar, o lil ander trubutne sikavipen vaś o keripen e aksesime eventora.

Vakeripe e manuŝencar kaj si-len biŝajnipen

E dignitetesko patĭvipen e sarkon zenesko thaj o patĭvipen e manuŝenge xakaja andi bari masa gledesavol andi ĉhib kaj labăras. Si vasno te labărisavon termora nadiskriminativno, savorrinkluziaki ĉhib thajadaptisardi lavustik.

Maj laĉho opsiĝni si te puĉhen okodolesar kaj keren lafi save isi e lava ja terminologia kaj mangen te labăren.

Se akija naj ŝaj, das-tumen godĭ te labăren ĉhin people-first, maj konkretno i ĉhib kaj ĉhuvel e zene anglal o biŝajnipen ja zoralipes. Akija ĉhib ni dikhel o biŝajnipen sar jekh kxanĝi definisardo, ma sar jekh katar but askeptora jekhe zeneske. Misal, o termo “biŝajno manuŝ” trubul te labărisavol ando than e lavesko “invalido”. Akava manualo mamujisavol hem e mothovimasqe e manuŝenge kaj silen vaversoj nasvalipen, vaŝ te mukhenpe e jatrosarde etiketora sar ĉhand kaj maj te zuravon e stereotipora vaŝ manuŝenge sar “pacientora”.

Kajekhvaxt ŝaj te avel kaj jekh biŝajno manuŝ te labărisarel nakorrekte ĉhib, misal kaj te sikavol kaj si invalidi, ma akija ni mothol kaj e vavera trubul te labărisaren akija terminologia.

Kana keras lafi e biŝajnipen manuŝenge, o sikavipe rodol kaj te labărisaras i pozitivno forma andi ĉhib, thaj te mukhas rigati e pasivno thaj lazarde lafora, savaxt te dikhas o patĭvipen e biŝajno manuŝesko integriteti thaj digniteti.

Generalno manualo:

- Vortarisaren e manuŝesqe mamuj, na e leske/lako aŝutisarese/maŝkarimasqe.
- Te naŝti sen sigurno so te keren kana mangen te aŝutisaren jekh biŝajno manuŝ, trubul te puĉhen-le.
- Te den vast, aŝukaren kaj o manuŝ te mangel, napal aŝunen so vakerel ja roden sikavipen.
- Ŝaj na te xaĉaren sikletno sŭrte labŝarisaren e sarkondive termora, sar: “Dikhas-amen zabades” ja “Aŝunas-amen”.
- Kana sen ando amalipe e jekh biŝajno manuŝesko, trubul te aven naturalno thaj mamujalo, bi laĉhosiklo, zunaj ja but najĉh.
- Mukhlipe rigate aj bipinzaripe e jekh biŝajno manuŝesko si jekh diskriminatno garadini forma.

Azal sar ko vakeripe e biŝajne manuŝencar, se keren kaj doŝ, roden jertisaripen, laĉaren o doŝ, siklŭn lestar thaj zan po okoring.

Vakeripe e manuŝencar kaj si-len fiziko biŝajnipen

- Ĉuven kontakto jakhencar thaj vakeren mamuj e biŝajno fiziko manuŝencar.
- Okobor si ŝaj, beŝen vaŝ te keren lafi e manuŝesa kaj si kangajasar sar ĉhand kaj tumare jakha te aven ande jekhsoj niveli.
- Kana arakhen jekh manuŝ biŝajno vastengo ja sile jekh proteza, na duraren o arakhavipe vastencar. Ŝaj te ciden tumare vasta ko azbal, e zervo vastesar ja azal sar si maj laĉhe e biŝajne manuŝesqe.
- Kana den sikavipe e biŝajne manuŝenge, dikhen o duralipe, sar si o samaipen thaj e fizikno sarbarripe, sar i ŝopnã, e rigate trotuarora thaj vazdine oprutneriga.
- Sürte jekh manuŝ uzal o fizikno biŝajnipe sile hem zor ando vakeripen:
 - ma te xoxadon kaj ŝaj ni akãrel tumaro vakeripe;
 - si-tumen birapen, ŝaj na te bitisaren e lafora lesqe;
 - buxlãren puĉhipe kaj roden samo xarne risaripe, molinen te te palpalem te vakeren okodova kaj tumen ni akãrden.

Vakeripe e manuŝencar kaj si-len dukhano dikhipen

- Kana naisaren jekh manuŝ kaj sile baro bidikhipe, savaxt sikaven kon sen, ma bistren te sikaven hem okodolen kaj si tumencar.
- Kana vakeren ande jekh grupa kaj inkluzisarel hem jekh korro manuŝ, sikaven savaxt e manuŝe kasar tumen keren lafi.
- Savaxt risavon katar o manuŝ kaj keren lesar lafi.
- Labãrisaren normalno sezesar - ma keren lafi but vikasar.
- Vakeren e manuŝesqe kana duron thaj bitisarden o vakeripe.
- Sen specifikno ando sarkon verbalno sikavipe.
- Ma te xoxadon kaj o manuŝ ni dikhel kxanži – si laĉhe te puĉhen so dikhel.
- Ŝaj na te xaĉaren sikletno sürte labãrisaren e sarkondive termora, sar: “Dikhas-amen zabades” ja “Dikhlan-le”.
- Ma žibisaren o kaŝ e biŝajno manuŝesko bi vakerdo vov.

Vakeripe e manuŝencar kaj si-len dukhavno aŝunipen

- Kana vakeren e manuŝencar kaj ni aŝunen, ko ŝird e vakerimasko roden so isi e metodora e vakerimasqe kaj ŝaj te labŝrisaren.
- Ĉhuen tumen othe kaj ŝaj te dikhen tumen vaŝ te cerrden tumaro dikhipa ja ĉhilaven lokheste opral po pikho.
- Phanden e vudara thaj/ja fijastrin kaj te kosen aj te ulären e baŝibaŝ avrutne thaj bivaŝbeŝipen.
- Astaren than tordöpen ko ĉhand kaj tumaro muj te dikhelpe but laĉhe.
- Savaxt dikhen e manuŝe mamuj – ma risaren tumaro ŝoro thaj ma uĉharen tumaro muj.
- Vakeren duŝlo, naturalno thaj po cerra kaj te dikhen se o manuŝ drabarel tumaro muj.
- Vakeren bi ĉalno but e lafora.
- Ma vazen tumaro sezi, uzal se rodelpa tumendar. Keren lafi ko normalno tonalitatea, bidindo vika.
- Muken e bitrubutne xurdikanes – sen sa maj ĉaĉo.
- Palal o trubutnipe, labŝrisaren angarn thaj lil vaŝ vakerimasqe.
- Sen kovlikano – ŝurte o manuŝ ni akĉrel kanzi kaj tumen vakeren, vaversoj den дума ko than te risaren palem.

Vakeripe e manuŝencar kaj si-len godĉako biŝajnipen

- Labŝrisaren lafora sades, direktno ja pherde, vizualno ĉhand e vakerimasqe, sar e zestora, diagramora ja sikavdimatora.
- Mukhen rigate o ŝargoni.
- Labären konkretne ĉhib, mukhen rigate e abstraktne sikavde.
- Kobor vaxt si ŝaj, labŝsaren lafora kaj phanglon okodolesar kaj dikhen e sol duj.
- Sen khonzĉarde kaj te vakeren palem jekhsoj o informacioni but vaxt ko vaversoj ĉhand.
- Labŝrisaren ĉhib klaro thaj sades.

E materialnora

Ando generalipen:

- Savaxt trubul te ovel tumende andi godi se kasqe si e materialnora kaj tumen keren.
- Alosaren o ma adaptisardo chand vas o nakhavipe e informacionesko (printime materialno, video ja jekhsoj).
- Telaren o nivelo mangimasqe pinzaripe kaj te akaren o informacioni kaj o zeno mangel te lel.
- Inkluzisaren e grupora kaj trubun kobor but kaj si saj, hem ko procesi e temengo alosaripe, e materialno keripen ja i kontrola e akarimasqi.
- Kiden ander ko koborutne pherdiakarde thaj phangle.
- Si lache te risaren palem e vasno informacionora.

O keripe e lekhavne materialnora:

- Labarisaren lafora sades thaj kaj akardon.
- Muken rigate e avrutne thaj phare lafora.
- E phare lafora trubun te halarenpe po okoring.
- Na labasaren metaforora.
- Na labasaren xarnimatora, sar vvs. ms. thaj jekhsoj.
- Lekhaven e gindora sar cifra, na sar lafa, ja 1, 2 thaj na jekh, duj. Na labasaren romako gindora.
- Lekhaven e date gindencar 15. 8. 2023
- Na lekhaven 15 Avgusto 2023.
- Percentura (65%) thaj e bare ginde (1.625.453) naj lokhe te akardon.
- E tabele thaj grafikora saj te aven phare te akardon.
- Na labasaren specialno karakterora sar \$, #, & thaj jekhsoj.
- Risavon mamuj, labasaren lafora sar "tu" thaj "tumen". Den tumen zor te labasaren o akanutno vaxt.

Den tumen zor te lekhaven pozitivno thaj aktivno lafora, ko than e okodolengo negativno thaj pasivno:

- Ma naŝen anglal so o arakhavipe te bitisavol.
- Beŝen zik ko agor e arakhajmasko.
- Ka kerdolpe torta.
- Me ka kerav torta.
- Sarkon lafia ŝirdisarol jekh neve rigate.
- Jekh lafia trubul te mamujisarel jekh ideja, jekh godiŝpe.
- Den tumen zor te ĉhuven o lafia ande jekh rigate.

Surte o lafia uladol ande duj riga, ĉhinen o lafia othe kaj ka avol-la jekh pauza akardi ko drabaripe:

- E trubutne ander kaj te kerdolpe i torta si ando ŝudrino.
- Ma ulaven e lafora ande duj riga labŝardo o vortano “-“.
- O teksto trubul te ovel jekh palal vereste [alignment]zerves, o rigaripe [alignment] ande duj riga naj lokho te drabarelpe.

O sikavipe e tekstosko

- Labŝaren o baripen e dokumentosko A4 ja A5.
- Godiŝasar ko uĉhipen e dokumentosko.
- Maj laĉhe cerra tikne dokumentora desari jekh dokumento but baro.
- Godiŝasar vaŝ o kontrasto e tekstesko rang thaj o sfondi.
- Nivaxt ma labŝaren slike thaj rang sar sfondo.
- Misal
- Savaxt labŝaren o tipo e patranengo [font] kaj drabarolpe lokheste, sar Arial, Verdana, Calibri ĝ Tahoma.
- Ma labŝaren fontora kaj silen Serif sar anav.
- Akala fontora si po phareste kaj te drabarenpe sar res o baripen e patranengo.
- O fonto kaj sile anav Century naj lokho kaj te akarelpe.
- O fonto kaj sile anav Times New Roman naj lokho kaj te akarelpe.
- Vi, e fontora kaj e patrana si but paŝe ja but straftin naj lokhe te drabarenpe.
- Azal fontora si Gill ja Candara Light.
- Ma labŝaresaren patrana italiko [kursivo] ja telalvorta.

- O baripen kaj vakerolpe te avel e patranengo si 14 pt.
- Okodolesqe, o stilo kaj rekomendisavol isi Arial 14.
- Varem rekomandime isi 1.5.
- Na lekhaven sa bare patranencar.
- Labāsaren tikne thaj bare patrana opral e čhibako lekhavipen.
- Muken o teksto rangencar.
- Kana labāsaren anava kasqe, sigurisavon kaj te zanolpe kasqe kerdolpe lafi.
- Te naj-sen sigurno kaj te avel klaro se kasqe kerdolpe lafi o vaśanav, labāsaren a anav e zenesko.
- Ma labāsaren pernecedlenqi.
- I taksativno lista keren-la sarkon pikhosar ko than e sikavimasko ki rig.
- Te si śaj, e gind e čhamengo thovenle andi forma “čham 3 katar 10”.

Slikora

- Slikora lokhaven o akāripe e tekstosko thaj sikaven sosqe kerdol lafi o teksto.
- E slikora śaj te aven:
 - o fotografie
 - o čitripen
 - o simbolora.
- Sigurisavon kaj te labāsaren jekhsoj stili sikavimasko maśkare sa o teksto.
- Savaxt alosaren slike kaj si pači thaj sikaven lače o teksto.

Misal

(Vaś jekh specifikno termi, labāsaren savaxt i jekhsoj slika.) Labāsaren jekhsoj slika kaj te halären o jekhsoj koncepto.

MISAL: I TEMA E MANUŚENGI KAJ NAJ-LEN ŚUKAR DHIKIPEN

Isi but klaro kaj o zeno kaj si ki daxni slika labārisarol o programi vaś vakerimasqe se ni śaj te dikhel?

Aksesime PDF thaj vavera lila

- Labăresaren trubutne labne vaŝ te keren PDF, labăresaren labne kaj xambarisaren o aksesime, sar Adobe Acrobat Pro, Microsoft Word kaj silen opsi oni te garaven sar PDF vi vavera jekhsoj programora.
- I struktura e dokumnetesqi: Labărime e anava, telal anava thaj simadĩ vaŝ te organizime thaj sèmnisaren o dokumento (Heading 1, 2, 3...). Akija ažutisarol e biŝajne manuŝa te “dromaren” maj lokheste ando dokumento.
- Ander e tekstosko: Sarbarrisaren kaj sa o tekstualno ander (teksto, tabele, vavera.) te ovel realno teksto thaj na samo slike vi skanime dokumentora. O tekstualno ander ŝaj te rodelpo thaj drabarelpelabărime e drabarimasko software e monitoresko se e monitoresko drabarime [screen reader] ni ŝaj te drabarel dokumentora thaj slike skanime.
- O alternativno teskto vaŝ slikenge: Sūrte labăresaren slike vi grafike, den o alternativno teksto (alttekst) kaj sikavel o ander e slikako. O alternativno teskto varekol e labărenge e monitoresko drabarime se so ŝaj te dikhelpe andi slika.
- Aksesime tabele: Sūrte labăresaren tabele, den adaptisarde anava, vaŝlekhavde e celulenge thaj semna e tabelako vaŝ te mukhel o navigimi thaj maj lokho akăripe.
- Rangengo kontrasti: Sarbarrisaren laĉho kontrasti maŝkare o teksto thaj sfondo kaj te lokhaven o drabaripe e manuŝenge kaj ni dikhen ŝukar.
- Ĉaĉo rend e drabarimasko: Sarbarrisaren kaj o rendo e tekstosko drabaripen te avol logika thaj te avol palal i struktura akanutni e dokumentesqi.
- Linko e tekstosko reference: Sūrte labăresaren hyperlink, sarbarrisaren kaj e linkora te aven palal e tekstosko referenca kaj mothel klaro e linkosko than.
- Vaŝ po but, maŝkare o teksto, mothoven e zorale grafikora [pie charts]thaj vavera grafike kaj nakhaven statistiko specifiko informacioni.
- Tag thaj metadata: Trubutno tag e dokumentosko thaj o kideripe e metadata mukhol kaj o software e monitoresko drabaripe te sikavol o dokumento maj laĉhe.

AKSESIME SIKAVDE E WEB-ESKE

O sevice e aksesimesko ando internet thaj web-sikavimatora den kontributo andi inkluzia e bišajne manušengo andi digitalno lumia, kaj dol-len barabar šansora ando informacioni, produktora thaj sevice, ande jekhsoj čhand sar okodolenge kaj naj bišajne manuša, hem promovime o socialno barabaripen.

Si internacionalno standartura vaš o keripe e internete čhamengo aksesime vaš bišajne manušenge, kaj po labărime si e standartura WCAG (Web Content Accessibility Guidelines), kaj kerdile katar World Wide Web Consortium (W3C).

Labărime e semantiko HTML si jekh vasno phir ko keripe e jekh web-thanesko aksesime.

- **Sarbarrisaren alternativno teksto vaš e slikenge. Labăresaren atributo “alt” vaš te sarbarrisaren alternativo teksto vaš slikenge.** Akija dol jekh tekstualno sikavipoe e slikaqe vaš okodolenge kaj labăresaren ma šaj ni dikhen la.
- **Labăresaren i semna P vaš te ulaven e tekstosqe blokora ande paragrafora.** Akija kerol-la maj lokhi vaš savorre labărengenge te drabaren thaj the akăren o ander ko tumaro web-than.
- **Labăresaren sikavno teksto e linkosko kaj vakerol klaro e vegezo thaneste.** Mukhen o labăripe e generiko teksto e linkosko, sar si “klikisar akathe” vi “drabar po but”.
- **Sarbarrisaren e titre vaš videonge thaj transkriptora vaš audionge.** Akija trubulpe vaš e labărengekaj ni ašunen ja silen pharipe ando ašunipe, hem thaj e labărde kaj naj-len aksesio ando ander audio ja video.
- **Labăresaren e menuje thaj e koćak kaj si lokhe aksesim katar i tastura.** Sarbarrisaren kaj savorre elementora maškarkerimasqe, sar si e formularora, koćakora thaj linke, šaj te askesisavon hem tasturasar.
- **Sarbarrisaren kaj te ovel bas kontrasto maškare i rang e tekstoski thaj sfondo.** Das tumen sikavipe kaj o minimalno raporto maškare o kontrasto e tekstesko thaj sfondesko te ovel 4,5:1 vaš normalno teksteske thaj 3:1 vaš baresqe.

- **Labăresaren animacionora numaj kana trubulpe thaj kan si klaro res.**

Sarbarisaren kontrola vaś animacionesqe, sar kočak vaś reşirdipe, pauza thaj ačhavipe, vaś te mukhen e labărden te kontrolinen o animacioni thaj lesko sigăripe. Sarbarisaren alternativno ander vaś animacionenge, sar si o sikaviupe e tekstosko ja transkipta, vaś te sarbarisaren kaj e labărde kaj ni dikhen te akăren o ander e animacionesko.

Si cerra xarne [add-ins] kaj śaj te aźutisaren kaj tumaro web-than te ovel maj paše e biśajne manuśenge.

Akate si cerra xarne kaj pinzardon: WP Accessibility, Accessibility Widget, Accessible Poetry, Accessibility Enabler, UserWay Accessibility Widget, All Accessible.

Akala xarne śtojca śaj te aźutisaren tumaro web-than te ovel maj aksesime e biśajne manuśenge. Takaj, trubul te vakerolpe ke akala xarne śaj te labărdon khetane e vavera maj lače aksesime praktikora, sar si o labărime e semantiko HTML semantik, o dindipe e alternativno tekstosko vaś slikenge thaj o sarbarripen e aksesosko katar i tastura.

Sikavipe maj sane vaś o keripe e aksesime internetengo web-čhama, śaj te telăren katar www.caritalbania.org

Sikavipe maj sane vaś o keripe e aksesime internetengo web-čhama, śaj te telăren katar:
<http://caritalbania.org/category/broshura/>

AKSESIME ANDE SOCIALNO DRAKHIN

#1: Poste e slikengo bi but tekstesar.

#2: Mukhen e poste numaj slikencar.

Trubul te čhuven sikavno teksto vaś slikenge ande poste ando Facebook. Adačhande, e korre manuśa thaj okola kaj dikhen cerra ka drabaren thaj akären maj lokheste e poste.

#3: Alternativno tekstora

Kana e monitoresqe drabarne aven ke slikora ande poste, von ka drabaren o alternativno teksto lekhavdo thaj ka den klaro o mesaži e manuśenge kaj ni dikhen śukar ki tema e slikaqi. Alternativo teksto naj jekhsoj e tekstosar kaj lekhavolpe ande anava e slikenge.

#4: Śaj te den titre thaj transkriptora ande video materialnora.

Transkriptora den e manuśenge kaj ni aśunen ja ni aśunen but te zan palal o ander e videosko maśkare o teksto. Transkriptora trubun te aven čaće thaj xurdikanes, kaj sikaven savorre vavno vizualno thaj o diaologo informacioni. Uzal o transkripto, video materialnora čhuvenpe hem e titre, kaj aźutisaren e manuśen kaj naj-len lačo aśunipe te zan palal o dialogo. Andejekhvalt, rinčhibăripe ande vavera čhiba paśaren e manuśen kaj ni den дума ja ni akären i čhib.

#5: Sinòrisaren o gind e emotikonengove thaj emoźivengo.

Emotikonora thaj emoźi kaj čhuvenpe ande poste ko Facebook ka drabardon śaj e monitorenge drabarne. Emoźi J, misal, ka drabardol sar: Jekh asando muj thaj asande jakha. Godřasar katar e labărdime e monitorenge drabarne ko sinòrisaripen e emotikonengo labăripen.

#6: Ma labărisaren dekorativno fontora ando profili ja titre.

Dekorativno patran si 100% biakărde e monitorenge drabarne. Jekh monitoresko drabarno śaj te ačhol bivakardo kana drabarol lafora drabarne jekh dekorativno fontesar ja śaj te drabarol jekh lafenge sekuenca bilogikako.

#7: Labāsaren klaro #hashtag.

Hashtag si but vaxtora jekh kombinimi e cerra lafengo, kaj trubul te lekhavenpe bivarem. Se šaj labären, sarbarrisavon kaj te ovel-le mandaipen thaj te phangljol e tumare ander postesar. Mukhen o labäripen but vaxtengo e haštag. Hashtag trubul te lekhavolpe ko čhand kaj sarkon lafi ande lesko ander te širdisarol bare patran (#HashTagLekhavdoLacho).

#8: Labärisaren čhib klaro thaj sades ande poste.

Lekhaven klaro thaj sades ko čhand kaj tumaro post te akärdol. Ulaven tumaro post ande paragrafora ä xarne seksionora kaj te kerenla ma lokhi kaj te drabardol thaj akärdol. Labāsaren anav kaj sikavol sar si hem sosqe si e postesko ander thaj sūrte ulaven o link vavere anderencar, čhuven andre jekh tikno vašlekhavdipe kaj ažutisarol e labärden te akären kaj ka inzarol-len o linko.

#9: Alosaripen e kontrastesko, fontengo thaj poste xurdikanes

O kontrasto učo maškare e tekstesko rang lačharel o drabaripen, kerol-la maj lokhi o dikhipen e elementengo thaj tiknarol o zordipen te drabarolpen.

#10: Linkora

Sūrte ulaven e linkora ko ander avrik e drakhinatar, sarbarrisavon kaj o linko te ovel-le vašlekhavdo teksto kaj sikavol klaro o ander kaj o linko zal.

Sikavipe maj sane vaš o keripe e aksesime internetengo web-čhama, šaj te telären katar:

<http://caritalbania.org/category/broshura/>

SIKAVIPEN E AKSESIMORA

Sikavipen aksesime si vasno vaš te mukhen savorren, inkluzime bišajnipen manušen, te zan palal thaj akären o ander tñre sikavimasko. Cerra phire principalno vaš o keripe e sikavipen aksesime:

1. Labärisaren jekh struktura klaro thaj konkretno:

- Organizisaren tumaro sikavipen ki logika čhand, labärando klaro anava thaj telalanava.
- Labärisaren gindora ä semna vaš te keren maj lokhi o haläripen e rend informacionengo.

2. Alosaren kontrastosko rang:

- Labäresaren rang kaj silen kontrasto lačo vaš te kerol o teksto maj lokho te drabarolpe.
- Mukhen rigati o labäripen e rangengo kaj si but zor te dikhenpe jekh vaverestar.
- Mukhen rigati e sfondora ko svetin rangora.

3. O trubutno labäripen e fontengo thaj baripe e patrengo:

- Labärisaren drabarde fontora sar Arial, Calibri ja Verdana.
- Godšar kaj o baripe e patrengo te ovel bas bari kaj te drabardol.

4. Čhuvipe e transkriptengo vaš audio thaj video:

- Sürte inkluzisaren materialno audio thaj video, sarbarrisaren transkripte ja titre vaš te mukhen kaj e manuša kaj ni ašunen šukar ja okola kaj ni akären i čhib te zan palal o ander.

5. Labärisaren čhib sades:

- Mukhen rigato e phare lafora thaj tekniko terminologie kaj šaj te oven but zor te akärdon.
- Ma lekhaven but teksto ande sikavipe, ma samo e baziko terme thaj e maj vasne.

6. Den e manušen po but vaxt te akären:

- Sürte labärisaren animacionora ja slide kaj načhol ko automatiko, mukhen e labärden te ovel-len kontrola opral o sigäripen e dikhimasqe ja i analiza e anderesqi.

7. Labärisaren e semna e navigimasqi:

- Aktivizisaren e semne e navigimasqi ko čhand kaj e labärde te šaj navigisaren lokheste ando sikavipe, o po maj sürte labärisaren monitoresko drabarno.

8. Labärisaren alternativno teksto vaš slikenge:

- Sürte bičhalen tumaro sikavipe e arakhipe kotorlenge thaj labärisarden slike ja grafikora, sarbarrisaren alternativno teksto (alt tekst) kaj sikavol e slikako ander. Akija si po but vasno vaš e manušenge kaj naj-len lačo dikhipe.

SIKAVIPEN VAŠ O KERIPEN E AKSESIME EVENTORA

Kana organizisaren jekh evento, trubul te godīsaren kaj o evento te ovel aksesime savorrenge, bi fiziko thaj vakeripe lupunzipen, ko čhand kaj savorre te len kotor ko adačhande barabar.

Akala sikavipen šaj te ažutisaren ando plano, khonzāripen thaj keripe e jekhe aksesime eventosko, ja jekh evendo bi lupunzipen.

1. FTESA THAJ REGISTRACĀ ANDO EVENTO

O akāripe kaj o evento si aksesime šaj te ovel decizivo faktori kaj kajekh te mangel a na te lol kotor ande okova evento.

Vasne:

- xurdikanes plano anglal o evento;
- informacionora vaš aksesime e eventesko te oven lokheste;
- trubul te ovel ande vasta i informācia vaš potencialno kotorlimatora e eventosko(i čham trubul te ovel aksesime, e ftese ja patrintoje trubul te oven ande lokhi thaj sades čhib);
- sūrte si formulari aplikimasqe, trubul te rendon hem pučhimatora vavera, sar misal: situmen trebal vaš vaver asistencā, sar so? Situmen kaj dieta, sar so? vaver;
- pučhen vaš e trebalipe e kotorlimatengo ando evento;
- dikhen te ovel tumen personalno asistentora.

2. FIZIKO AKSESIME

Kana keren plano ande so than te keren o evento, si vasno te anglaldikhen o fiziko aksesi thaj a silen.

Vasno:

- trubul te ovel askeso ko publiko transporti vaš te aven ko than e eventesko hem kaj ma te avel but dur katar o foro;
- khetanes e ftesasar, trubul te inkluzisavon sikavipe se sar te zan ko than e eventesko;
- trubul te čhuvdon tabele bare patranencar, piktogramora thaj semne drune;
- sūrte si šaj, trubul te iklōn sa e fiziko lupunzipen;
- sūrte si fiziko lupunzipen, trubul te arakhadol alternativo alosaripe – uklāni, platforme, ašensora, vavera.;

- ko lokacioni trubul te ovel aŝensor te si objekto but katora;
- e aŝensora trubul te oven ke dimensionora kaj mangenpe thaj te oven-le akustiko semne, taktiko thaj vizualno;
- ŝopne trubul te oven-len oprutnipe kaj ni lizgavol thaj parmako;
- o objekto trubul te ovel-le adaptisardo tualeta;
- livne andre o vazdipen trubul te ovel lokhi aksesime, bi ŝopnengo, strafin phalaj, ĉovka ko taktiko ki phuv thaj vudara kaj putavon lokheste;
- mez thaj skaminde trubul te ĉhvenpe ko ĉhand kaj e manuŝa kaj silen khangaj te phiren lokheste;
- tte ŝajisavol kaj e manuŝenge kaj ni aŝunen ŝukar, kaŝuqe, pharipe ko aŝunipe thaj bizoralo dikhipe te beŝen anglal;
- pauze trubul te durisaren maj cerra 20 minute thaj trubul te kerdon plano sarkon 90 minute;
- banako trubul te ovel telardo vaŝ okodolenge kaj silen karroce ja te ovel jekh manuŝ vaŝ te aŝutisaren e korren thaj e manuŝen kaj silen pharipen ando tragaipen;
- trubul te semnisavon thaj lekhavon klaro bare patranencar e ander e xamasqe thaj pimasqe, alergiko ander, thaj hem sevipe vaŝ specialno xape (vegjetariano, hallall,vegano vavera.).

3. BILUPUNZIPEN VAKERIPE

Si generalno rekomandimi kaj ande sarkon evento te den дума klaro, ko artikulime ĉhand thaj na but sigo, adaĉhande savorre kotorlimatora e eventoske ŝaj te dikhen e sikavipe thaj te aŝunen e vakerimatora.

Si vasno te dolpe but godi vaŝ akadalenge:

- Manuŝa kaj ni aŝunen kajvaxt trubul-len hem aŝutipe katar i teknologia (i sistema FM thaj mikroфона).
- O transmetimidirektno ando internet thaj i registracã e eventesko si rigate trubutne vaŝ manuŝenge kaj naŝti lje kotor ande okova evento.
- Kotorlipe on-line trubul te ovel jekh vaver ŝaj thaj na vaver vaŝ jekh eventeske bi-aksesime.
- Sürte ando evento len kotor manuŝa kaŝuqe ja kaj naŝti aŝunen ŝukar, si vasno te sigurisavol jekh semnengo rinĉhibãrno.
- O transkriptimi e direktno vakerimasko ja o materialo video (titre) si but vasno vaŝ kaŝuqenge ja kaj naŝti aŝunen ŝukar.

- Labāsaren klaro thaj sades ćhib, sar ando vakeripe hem ando lekhavipe, kaj te sigurisaren kaj o ander te akărdolpe katar e biśajne intelektualno manuśa thaj e vavera kotorlimatora, sar si e phurimata, manuśa ko tele nivelo siklărikano ja manuśa kaj ni akăren śukar i oficialno ćhib e eventoski.
- Sigurisaren materialno ando alfabeti Braille vaś e korre manuśenge thaj kaj ni dikhen śukar.
- Sigurisaren transmetuese ă programora vaś audio vakeripe, kaj keren maj lokheste e manuśenge kaj ni dikhin thaj kaj sil-len bizzoralo dikhipre te zan palal o evento.

4. SARBARRIPEN VAŚ SAVORRENĜE

Vaś te garantisaren sarbarripe vaś savorre kotolimatengo ando evento, trubul te sigurisavon thaj pherdon e telăl phikora:

- e drabenqi ćchandŕri te ovel and informativno mez (receptionsi);
- koćak e ăgako alarmi te ovel taktil thaj lokheste te dikhljol;
- e jagaqe aparatora te oven ćhuvde ando ućhipre e karrocengo;
- o drom e naśimasko te ovel sar magolpe vaś okodolenge kaj labăren karroce thaj korre manuśenge;
- te avel jekh sistema informacioni vizual aksesime vaś e manuśenge kaj ni aśunen śukar.

Si vasno kaj palal sarkon evento organizime te aven ko kontakto e kotorlimatencar thaj te verifikisaren ando direktno vakeripe zik kobor sa aksesime o evento lenge.

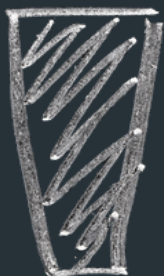
Po but xurdimatora opral organizime e aksesime eventengo, inkluzime jekh lista kontrola, śaj te arakhen ande Sikavipen vaś organizime e aksesime eventengo. Telăren e sikavipen katar i adresa internetesqi:

<http://caritalbania.org/category/broshura/>

Vaš te laćharas po but i butĩ, molinav tumen te molden o teksto.
Akija śaj te keren-la skanime o QR kodi ja maškare o linko

<https://forms.gle/CXiTFVyn91Vxd4wJ8>

Nais tumenge!

Manualo vaš aksesime vakerimasko kerdilo sar kotor katar o projekto “Aksesime vakerimasko mamuj savorrinkluzia e bizurale grupengo ando Rătőrigutno Ballkani” implimintime katar Caritas Shqiptar, sar res o vazdipe e publikosko godřaripen thaj cerrdipe e samako kotar e biśaĩmasko aksesime, no hem o sikavipe e śaj alosarimengo, maj konkretno e sikavdencar vaš o laćaripe e aksesimengo.

I xakaj e autoresqi si e Caritas Shqiptar. Rokhel o keripe thaj ulavdipe bi lekhavdo mangipen.

Caritas Shqiptar

www.caritalbania.org / 355 (0) 68 202 4596 /

caritalbania@caritalbania.org

Adresa: Rr. Don Bosko Nr. 4, Tiranë, Shqipëri

